

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра правового забезпечення підприємницької діяльності та
фінансової безпеки
Факультет № 6**

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
з навчальної дисципліни «Бюджетна система»
вибіркових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

**072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
(фінансова безпека та фінансові розслідування)**

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 р. № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 р. № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних,
соціально-економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 р. № 7

Розглянуто на засіданні кафедри правового забезпечення підприємницької діяльності та фінансової безпеки факультету №6 протокол від 25.08.2023 р. № 7

Розробники:

Доцент кафедри правового забезпечення підприємницької діяльності та фінансової безпеки факультету № 6 ХНУВС, к.ю.н., доцент Коробцова Д.В.

Рецензенти:

1. Декан факультету економічних відносин та фінансів Державного біотехнологічного університету, д.е.н, професор Ларіна Т.Ф.
2. Доцент кафедри соціально-економічних дисциплін факультету №2 Харківського національного університету внутрішніх справ, к.е.н, доцент Павленко Н.В.

1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні	Самостійна робота	
Семестр № 6							
Тема № 1. Сутність, призначення і роль бюджету держави.	16	4	4	-	-	8	
Тема № 2. Бюджет як основний фінансовий план держави.	16	4	4	-	-	8	
Тема № 3. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування.	16	4	4	-	-	8	
Тема № 4. Бюджетний устрій та побудова бюджетної системи України.	18	4	4	-	-	10	
Тема № 5. Міжбюджетні відносини і система бюджетного вирівнювання.	16	4	4	-	-	8	
Тема № 6. Система доходів бюджету.	18	4	4	-	-	10	
Тема № 7. Система видатків бюджету.	16	4	4	-	-	8	
Тема № 8. Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку.	16	4	4	-	-	8	
Тема № 9. Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу.	16	4	4	-	-	8	
Тема № 10. Видатки бюджету на оборону та управління.	16	4	4	-	-	8	
Тема № 11. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу.	16	4	4	-	-	8	
Всього за семестр № 6:	180	44	44	-	-	92	Екзамен

**1.2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(заочна форма навчання)**

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні	Самостійна робота	
Семестр № 6							
Тема № 1. Сутність, призначення і роль бюджету держави.	18	2	2	-	-	14	
Тема № 2. Бюджет як основний фінансовий план держави.	18	2	2	-	-	14	
Тема № 3. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування.	18	2	2	-	-	14	
Тема № 4. Бюджетний устрій та побудова бюджетної системи України.	18	2	2	-	-	14	
Тема № 5. Міжбюджетні відносини і система бюджетного вирівнювання.	18	2	2	-	-	14	
Тема № 6. Система доходів бюджету.	14	-	-	-	-	14	
Тема № 7. Система видатків бюджету.	14	-	-	-	-	14	
Тема № 8. Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку.	14	-	-	-	-	14	
Тема № 9. Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу.	16	-	-	-	-	16	
Тема № 10. Видатки бюджету на оборону та управління.	16	-	-	-	-	16	
Тема № 11. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу.	16	-	-	-	-	16	
Всього за семестр № 6:	180	10	10	-	-	160	Екзамен

2. Методичні вказівки до семінарських занять

Тема № 1. Сутність, призначення і роль бюджету держави

Семінарське заняття № 1: Сутність, призначення і роль бюджету держави

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

денна форма навчання – 2 години;

заочна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Бюджет як економічна категорія.
2. Бюджет як основний фінансовий план держави.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми: В ході проведення семінарського заняття студенти мають засвоїти наступні питання теми.

При вивченні першого питання необхідно звернути увагу на роль і місце бюджету у перерозподільних відносинах у суспільстві. Взаємозалежність між ВВП і бюджетом. Охарактеризувати бюджетну централізацію ВВП та її межі. Об'єктивну тенденцію зростання бюджетної централізації ВВП, чинники, що протидіють цій тенденції. Фінансові протиріччя у суспільстві, пов'язані з формуванням бюджету та способи їх вирішення. З'ясувати забезпечення оптимальності пропорцій розподілу і перерозподілу ВВП. Бюджетний вплив на забезпечення економічного і соціального розвитку. Бюджетну модель суспільства, необхідність її реформування в Україні.

Розглядаючи друге питання необхідно звернути увагу на склад і структуру дохідної і видаткової частин бюджету, фактори, що впливають на них. Правовий характер бюджету як фінансового плану, його чинники. Бюджет як віддзеркалення економічної, соціальної і міжнародної політики держави. Загальний фонд бюджету, спеціальний фонд бюджету та бюджет розвитку. Бюджетний процес та його складові. Завдання, принципи і методи бюджетного планування. Фактори, що визначають стан бюджету. Форми перевищення доходів над видатками: бюджетні резерви, бюджетний надлишок, бюджетний профіцит. Бюджетний дефіцит: визначення, причини виникнення, джерела покриття, наслідки.

Додаткові питання:

1. Розкрити основні економічні функції держави та проаналізувати особливість реалізації кожної з них в економіці України.
2. Надати визначення та навести структуру державних фінансів. Охарактеризувати її основні елементи.

3. Розкрити зміст державного бюджету як економічної категорії.

Теми рефератів:

1. Функції держави як визначальний чинник формування державного бюджету.
2. Бюджет держави як економічна категорія. Роль і місце бюджету у перерозподільних відносинах суспільства.

Семінарське заняття № 2: Сутність, призначення і роль бюджету держави

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

денна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Бюджетна система України.
2. Класифікація бюджетної системи.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми: В ході проведення семінарського заняття студенти мають засвоїти наступні питання теми.

При вивченні першого питання необхідно розкрити поняття, структуру, принципи та завдання бюджетної системи України.

Розглядаючи друге питання варто надати визначення державним та місцевим бюджетам. Розкрити їх основний зміст.

Додаткові питання:

1. Охарактеризувати соціально-економічну роль бюджетної системи в національній економіці.
2. З'ясувати межі бюджетної централізації ВВП в Україні.
3. Проаналізувати механізми бюджетного регулювання. Який з них, доцільно використовувати в Україні.

Теми рефератів:

1. Взаємозалежність ВВП, НД та бюджету. Бюджетна централізація ВВП та її межі. Фінансово-бюджетна модель суспільства.
2. Бюджет у системі фінансового регулювання. Інструменти бюджетного впливу на динаміку соціально-економічних процесів.

Література:

1. Климаш Н.І., Багацька К.В., Дем'яненко І.В. та ін.; за заг. ред. Говорушко Т.А. Бюджетна система : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2018. 288 с.

2. Сорока Р.С., Благуни І.Г. Бюджетна система : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2011. 236 с.

3. Фінансове право : підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки, О.П. Гетманець. Харків : Екограф, 2015. 500 с. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/>

4. Фінансове право : підручник / О.М. Бандурка, О.П. Гетманець, Ю.М. Жорнокуй та ін.; за заг. ред. О.П. Гетманець; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2018. 391 с. // URL: <https://lib.univd.edu.ua/elcat/alog?tab=f258003477cf53230c46ce077f38c4de>

Тема № 2. Бюджет як основний фінансовий план держави

Семінарське заняття № 1: Бюджет як основний фінансовий план держави

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

денна форма навчання – 2 години;

заочна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Бюджет - основний фінансовий план держави, його сутність та складові елементи.
2. Правовий характер бюджету як фінансового плану, його чинники.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми: В ході проведення семінарського заняття студенти мають засвоїти наступні питання теми.

При вивченні першого питання необхідно надати визначення бюджету, охарактеризувати його як основний фінансовий план держави. Особливу увагу приділити його сутності та структурі.

Розглядаючи друге питання необхідно охарактеризувати бюджет як фінансовий план. Визначити основні чинники бюджету як фінансового плану.

Додаткові питання:

1. Розкрити склад і структуру доходної й видаткової частин бюджету.
2. Назвати основні завдання бюджетного планування. Методи їх виконання.
3. Назвати та охарактеризуйте основні етапи бюджетного процесу.

Теми рефератів:

1. Вдосконалення бюджетного процесу в Україні.
2. Балансовий метод бюджетного планування.

Семінарське заняття № 2: Бюджет як основний фінансовий план держави

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

денна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Поняття бюджетної класифікації.
2. Завдання, принципи і методи бюджетного планування та прогнозування.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми: В ході проведення семінарського заняття студенти мають засвоїти наступні питання теми.

При вивченні першого питання необхідно надати визначення бюджетній класифікації, а також надати юридичну та фінансову характеристику бюджетній класифікації.

Розглядаючи друге питання потрібно надати визначення поняттям «бюджетне планування» та «бюджетне прогнозування», а також визначити основні завдання, принципи і методи бюджетного планування та прогнозування.

Додаткові питання:

1. Проаналізувати фактори, що впливають на формування доходів та видатків бюджету.
2. Пояснити, чому балансовий метод є основним методом бюджетного планування.
3. Критерії визначення якості розробки бюджету.

Теми рефератів:

1. Склад доходної й видаткової частин бюджету.
2. Завдання, принципи й методи бюджетного планування.

Література:

1. Климаш Н.І., Багацька К.В., Дем'яненко І.В. та ін.; за заг. ред. Говорушко Т.А. Бюджетна система : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2018. 288 с.
2. Сорока Р.С., Благун І.Г. Бюджетна система : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2011. 236 с.
3. Фінансове право : підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки, О.П., Гетманець. Харків : Екограф, 2015. 500 с. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/>
4. Фінансове право : підручник / О.М. Бандурка, О.П. Гетманець, Ю.М. Жорнокуй та ін.; за заг. ред. О.П. Гетманець; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2018. 391 с. // URL: <https://lib.univd.edu.ua/elcat/alog?tab=f258003477cf53230c46ce077f38c4de>

Тема № 3. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування

Семінарське заняття № 1: Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

денна форма навчання – 2 години;

заочна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Бюджетний дефіцит як економічна категорія та показник стану бюджету.
2. Причини виникнення та джерела покриття бюджетного дефіциту.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми: В ході проведення семінарського заняття студенти мають засвоїти наступні питання теми.

Вивчаючи перше питання необхідно надати визначення, з'ясувати причини виникнення, джерела покриття, наслідки бюджетного дефіциту. Навести класифікацію бюджетного дефіциту за формою прояву, причинами виникнення, напрямом дефіцитного фінансування.

Розглядаючи друге питання потрібно визначити основні джерела покриття бюджетного дефіциту: державні позики, грошова емісія. Охарактеризувати вимоги, що пред'являються до використання державних позик. Визначити систему погашення державних позик, умови застосування грошової емісії, позитивні та негативні наслідки грошової емісії.

Додаткові питання:

1. Назвати основні види бюджетного дефіциту та охарактеризуйте їх довгострокові й короткострокові наслідки.
2. Розкрити регулюючий та стимулюючий потенціал бюджетного дефіциту.
3. Навести причини виникнення бюджетного дефіциту в Україні.

Теми рефератів:

1. Грошова емісія та державна позика.
2. Зниження бюджетного дефіциту в умовах ринку.

Семінарське заняття № 2: Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

денна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Класифікація фінансування бюджету.
2. Регулювання бюджетного дефіциту.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми: В ході проведення семінарського заняття студенти мають засвоїти наступні питання теми.

Вивчаючи перше питання необхідно визначити джерела фінансування бюджету. Охарактеризувати кожен вид фінансування бюджету.

Розглядаючи друге питання потрібно охарактеризувати механізм регулювання бюджетного дефіциту, а також форми та проблеми фінансування бюджетного дефіциту в Україні.

Додаткові питання:

1. Джерела покриття бюджетного дефіциту та доцільність їх використання.
2. Концепції збалансування зведеного бюджету та їх практичне значення.
3. Проблеми оздоровлення бюджетної системи України та ліквідації бюджетного дефіциту.

Теми рефератів:

1. Основні ознаки та наслідки бюджетного дефіциту.
2. Основні методи покриття дефіциту бюджету в Україні.

Література:

1. Климаш Н.І., Багацька К.В., Дем'яненко І.В. та ін.; за заг. ред. Говорушко Т.А. Бюджетна система : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2018. 288 с.
2. Сорока Р.С., Благун І.Г. Бюджетна система : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2011. 236 с.
3. Фінансове право : підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки, О.П., Гетманець. Харків : Екограф, 2015. 500 с. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/>
4. Фінансове право : підручник / О.М. Бандурка, О.П. Гетманець, Ю.М. Жорнокуй та ін.; за заг. ред. О.П. Гетманець; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2018. 391 с. // URL: <https://lib.univd.edu.ua/elcat/alog?tab=f258003477cf53230c46ce077f38c4de>

Тема № 4. Бюджетний устрій та побудова бюджетної системи України

Семінарське заняття № 1: Бюджетний устрій та побудова бюджетної системи України

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

денна форма навчання – 2 години;

заочна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Зв'язок бюджетного устрою і бюджетної системи, їх поняття.
2. Склад бюджетної системи України, характеристика її складових.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми: В ході проведення семінарського заняття студенти мають засвоїти наступні питання теми.

Вивчаючи перше питання необхідно звернути увагу на основи бюджетного устрою: встановлення принципів побудови бюджетної системи; виділення видів бюджетів; організація розмежування доходів і видатків між ланками бюджетної системи; встановлення характеру взаємодії між бюджетами.

Розглядаючи друге питання необхідно надати визначення державному бюджету України. Охарактеризувати його призначення, склад і структура доходів і видатків бюджетної системи; організацію розмежування доходів і видатків між ланками бюджетної системи; встановлення характеру і форми взаємовідносин між бюджетами.

Додаткові питання:

1. Поняття бюджетного устрою та бюджетної системи. Їх співвідношення.
2. Етапи становлення і розвитку бюджетної системи України.

Теми рефератів:

1. Структура бюджетної системи України.

Семінарське заняття № 2: Бюджетний устрій та побудова бюджетної системи України

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

денна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Принципи побудови бюджетної системи України згідно Бюджетного кодексу, їх характеристика.
2. Правові основи бюджетної системи України.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми: В ході проведення семінарського заняття студенти мають засвоїти наступні питання теми.

Вивчаючи перше питання необхідно звернути увагу на такі моменти: поєднання централізованих і децентралізованих бюджетів як основа демократичного бюджетного устрою. Альтернативні принципи встановлення взаємозв'язку централізованих і децентралізованих бюджетів: єдність бюджетної системи та автономність кожного бюджету. Визначальні ознаки єдності бюджетної системи, передумови її встановлення. Законодавче визначення бюджету держави як єдиного фонду фінансових ресурсів. Перевага й недоліки бюджетної системи, побудованої на принципі єдності. Поняття і характерні ознаки принципу автономності бюджетів, його забезпечення. Автономність бюджетів як визначальна передумова раціональної та ефективної фінансової діяльності місцевих органів влади й управління.

Розглядаючи друге питання потрібно визначити якими законодавчими актами регулюється сучасна бюджетна система України. З яких розділів складається Бюджетний кодекс України. Роль Бюджетного кодексу у формуванні бюджетного законодавства України.

Додаткові питання:

1. Поєднання централізованих та децентралізованих бюджетів як основа демократичного бюджетного устрою.
2. Види бюджетів. Їх призначення та функції.

Теми рефератів:

1. Роль державного бюджету в регіональному, галузевому і соціальному перерозподілі.

Література:

1. Климаш Н.І., Багацька К.В., Дем'яненко І.В. та ін.; за заг. ред. Говорушко Т.А. Бюджетна система : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2018. 288 с.
2. Сорока Р.С., Благун І.Г. Бюджетна система : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2011. 236 с.
3. Фінансове право : підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки, О.П., Гетманець. Харків : Екограф, 2015. 500 с. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/>
4. Фінансове право : підручник / О.М. Бандурка, О.П. Гетманець, Ю.М. Жорнокуй та ін.; за заг. ред. О.П. Гетманець; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2018. 391 с. // URL: <https://lib.univd.edu.ua/elcat/alog?tab=f258003477cf53230c46ce077f38c4de>

Тема № 5. Міжбюджетні відносини і система бюджетного вирівнювання

Семінарське заняття № 1: Міжбюджетні відносини і система бюджетного вирівнювання

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

денна форма навчання – 2 години;

заочна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Сутність міжбюджетних відносин та особливості їх організації.
2. Поняття про систему бюджетного вирівнювання.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми: В ході проведення семінарського заняття студенти мають засвоїти наступні питання теми.

Вивчаючи перше питання необхідно надати характеристику міжбюджетним відносинам. Характер і форми взаємовідносин між бюджетами. Субсидіювання та його види: субсидії, субвенції, дотації. Порядок виділення та використання окремих видів субсидій. Вилучення бюджетних надлишків як форма взаємовідносин між бюджетами і бюджетного регулювання. Бюджетні позички, їх причини, порядок виділення і погашення. Взаємні розрахунки між бюджетами, причини їх виникнення і порядок проведення.

Під час розкриття другого питання необхідно надати характеристику системі бюджетного вирівнювання. Дотація вирівнювання як вид субсидіювання.

Додаткові питання:

1. Характер і форми взаємовідносин між бюджетами.
2. Субсидіювання та його види: субсидії, субвенції, дотації.

Теми рефератів:

1. Базові дотації та методичні засади їх визначення. Порядок розрахунку та надання базових дотацій.

Семінарське заняття № 2: Міжбюджетні відносини і система бюджетного вирівнювання

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

денна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Міжбюджетні трансфери та їх види.
2. Алгоритм розрахунку міжбюджетних трансфертів.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми: В ході проведення семінарського заняття студенти мають засвоїти наступні питання теми.

Вивчаючи перше питання потрібно надати визначення міжбюджетним трансфертам та надати їх класифікацію.

Розглядаючи друге питання потрібно дати визначення фінансовому нормативу бюджетної забезпеченості. Охарактеризувати формулу розподілу обсягу дотацій вирівнювання та коштів.

Додаткові питання:

1. Вилучення бюджетних надлишків як форма взаємовідносин між бюджетами і бюджетного регулювання.
2. Методика розрахунку бюджетних вилучень та дотацій вирівнювання.

Теми рефератів:

1. Субвенції з Державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення державних програм соціального захисту.

Література:

1. Климаш Н.І., Багацька К.В., Дем'яненко І.В. та ін.; за заг. ред. Говорушко Т.А. Бюджетна система : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2018. 288 с.
2. Сорока Р.С., Благун І.Г. Бюджетна система : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2011. 236 с.
3. Фінансове право : підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки, О.П., Гетманець. Харків : Екограф, 2015. 500 с. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/>
4. Фінансове право : підручник / О.М. Бандурка, О.П. Гетманець, Ю.М. Жорнокуй та ін.; за заг. ред. О.П. Гетманець; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2018. 391 с. // URL: <https://lib.univd.edu.ua/elcat/alog?tab=f258003477cf53230c46ce077f38c4de>

Тема № 6. Система доходів бюджету

Семінарське заняття № 1: Система доходів бюджету

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

денна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Економічна сутність та класифікація доходів бюджету.
2. Склад та джерела формування доходів Державного бюджету.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми: В ході проведення семінарського заняття студенти мають засвоїти наступні питання теми.

При вивченні першого питання необхідно визначити методи формування доходів бюджету. Доходи держави від підприємницької діяльності. Доходи від державних майна, угідь, послуг. Податковий метод мобілізації доходів бюджету. Державні позики. Емісійний дохід держави. Співвідношення між методами формування доходів бюджету.

При розгляді другого питання потрібно звернути увагу на склад і структура доходів бюджету України, їх класифікація. Правове регулювання формування доходів. Особливості податкової системи України, її відмінності від розвинутих країн. Неподаткові доходи бюджету, їх характеристика. Організація мобілізації доходів бюджету.

Додаткові питання:

1. Методи формування доходів бюджету.
2. Склад і структура доходів бюджету.

Теми рефератів:

1. Співвідношення між методами формування доходів бюджету.
2. Особливості класифікації доходів бюджету.

Семінарське заняття № 2: Система доходів бюджету

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

денна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Принципи формування доходів бюджету.
2. Доходи загального та спеціального фонду.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми: В ході проведення семінарського заняття студенти мають засвоїти наступні питання теми.

При вивченні першого питання необхідно охарактеризувати принципи фіскальної та економічної ефективності. З'ясувати залежність еластичності доходів бюджету.

При розгляді другого питання необхідно надати визначення загального та спеціального фонду бюджету та охарактеризувати склад доходів загального та спеціального фонду бюджету.

Додаткові питання:

1. Склад та принципи побудови податкової системи України.
2. Особливості формування доходів місцевих бюджетів.

Теми рефератів:

1. Основні неподаткові доходи, перспективи їх росту.
2. Роль державного кредиту для бюджету держави.

Література:

1. Климаш Н.І., Багацька К.В., Дем'яненко І.В. та ін.; за заг. ред. Говорушко Т.А. Бюджетна система : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2018. 288 с.
2. Сорока Р.С., Благун І.Г. Бюджетна система : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2011. 236 с.
3. Фінансове право : підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки, О.П., Гетманець. Харків : Екограф, 2015. 500 с. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/>
4. Фінансове право : підручник / О.М. Бандурка, О.П. Гетманець, Ю.М. Жорнокуй та ін.; за заг. ред. О.П. Гетманець; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2018. 391 с. // URL: <https://lib.univd.edu.ua/elcat/alog?tab=f258003477cf53230c46ce077f38c4de>

Тема № 7. Система видатків бюджету

Семінарське заняття № 1: Система видатків бюджету

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

денна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Економічна сутність видатків бюджету та їх структура.
2. Класифікація видатків бюджету.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми: В ході проведення семінарського заняття студенти мають засвоїти наступні питання теми.

Вивчаючи перше питання необхідно структурно охарактеризувати діяльність міжбанківських об'єднань. Визначити механізм створення міжбанківських об'єднань.

Розглядаючи друге питання потрібно надати характеристику діяльності банків у міжнародних фінансових центрах.

Додаткові питання:

1. Види об'єднань у банківській діяльності. Міжбанківські об'єднання.
2. Розвиток міжнародного банківського бізнесу в умовах глобалізації: злиття та поглинання.

Теми рефератів:

1. Конкурентоспроможність банківської системи України в глобалізаційному просторі.
2. Особливості взаємодії банківської системи України з міжнародними фінансовими організаціями.
3. Злиття та поглинання в банківській сфері.

Семінарське заняття № 2: Система видатків бюджету

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

денна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Система бюджетного фінансування видатків.

2. Види видатків на здійснення повноважень, які мають фінансуватися з державного бюджету.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми: В ході проведення семінарського заняття студенти мають засвоїти наступні питання теми.

Вивчаючи перше питання необхідно надати думку щодо значення залучення іноземного капіталу у банківську систему. Оцінити позитивні та негативні риси.

Розглядаючи друге питання потрібно охарактеризувати взаємодію національної банківської системи з міжнародними фінансовими організаціями.

Додаткові питання:

1. Вплив іноземного капіталу на банківську систему України
2. Іноземні банки на фінансових ринках країн Центрально-Східної Європи.

Теми рефератів:

1. Іноземний капітал на ринку банківських послуг України: переваги та недоліки.
2. Інформаційні системи банку та напрями їх удосконалення.
3. Напрямки інноваційної діяльності у банківській сфері.

Література:

1. Банківське право : навч. посіб. О.О. Бригінець, А.В. Гарбінська-Руденка, Т.В. Субіна; за заг. ред. Т.О. Мацелик; Ун-т держ. фіскал. служби України.- Ірпінь : УДФСУ, 2021. 222 с. // [Електронний ресурс] URL: <https://lib.univd.edu.ua/elcat/alog?tab=d8081cb1d49cc8613ac3477251d25d87>
2. Банківська система: навчальний посібник / (Л.І. Катан, Н.І.Демчук, В.Г. Бабенко-Левада, Т.О. Журавльова); заред. І.М. Мазур. – Дніпро: Пороги, 2017. - 444 с
3. Кузнецова С.А. Банківська система: навч. посіб. / (С.А. Кузнецова, Т.М. Болгар, З.С. Пестовська); заред. С.А. Кузнецової. – К. : «Центр учбової літератури», 2014. – 400 с.
4. Фінансове право : підручник / О.М. Бандурка, О.П. Гетманець, Ю.М. Жорнокуй та ін.; за заг. ред. О.П. Гетманець; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2018. 391 с. // URL: <https://lib.univd.edu.ua/elcat/alog?tab=f258003477cf53230c46ce077f38c4de>

Тема № 8. Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку
Семінарське заняття № 1: Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

денна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Необхідність і склад видатків на економічну діяльність держави.
2. Напрямки і форми бюджетного фінансування економічної діяльності держави.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми: В ході проведення семінарського заняття студенти мають засвоїти наступні питання теми.

Вивчаючи перше питання необхідно визначити роль держави у забезпеченні макроекономічної стабілізації та економічного зростання. Форми державного впливу на розвиток економіки. Регуляторна політика і бюджетні інструменти фінансового регулювання економічного циклу. Завдання і методологічні основи прямого державного фінансування економіки.

Склад видатків бюджету на економічну діяльність, їх роль і місце у розвитку економіки. Напрями і форми бюджетного фінансування економіки.

Розглядаючи друге питання потрібно охарактеризувати державні інвестиції, їх види. Капітальні вкладення держави та джерела їх фінансування. Відомча система фінансування та фінансування інвестиційних проектів. Конкурсний відбір об'єктів бюджетного інвестування, його завдання і критерії. Бюджетне фінансування інвестиційних проектів за рахунок цільових позик держави.

Розкрити визначення бюджетні кредити, порядок їх видачі і погашення. Класифікація кредитування з бюджету. Державні трансферти та їх види. Державне субсидіювання національної економіки. Порядок дотування збиткових підприємств. Шляхи фінансового оздоровлення державного сектору і ліквідації збитковості.

Слід звернути увагу на галузева структуру видатків бюджету на економічну діяльність. Особливості фінансування видатків на розвиток промисловості та енергетики, будівництва, транспорту, дорожнього господарства, зв'язку, телекомунікацій та інформатики, сільського та лісового господарства, на розвиток місцевої інфраструктури та комунальної власності. Операційні видатки бюджету (видатки на геологорозвідувальні та топографо-геодезичні роботи; видатки на типові і експериментальне проектування, послуги науково-дослідних організацій щодо реалізації державних багатоцільових та інших програм; оплата робіт з докорінного поліпшення земель; хімічна паспортизація земель;

протиепізоотичні заходи; захист сільськогосподарських культур від градобиття, шкідників і хвороб; дослідження і прикладні розробки в галузі сільського господарства; заходи щодо збереження природно-заповідного фонду; охорона і раціональне використання земель, водних, лісових та мінеральних ресурсів), їх призначення і структура.

Додаткові питання:

1. Роль і місце Державного бюджету у розвитку національної економіки.
2. Основні форми і напрямки фінансування народного господарства.
3. Державні інвестиції та методика оцінки їх ефективності.

Теми рефератів:

1. Позики з бюджету державним підприємствам, порядок їх видачі і погашення.
2. Порядок дотування збиткових підприємств. Шляхи фінансового оздоровлення державного сектора і ліквідації збитковості.

Семінарське заняття № 2: Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

денна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Видатки бюджету на науку.
2. Видатки бюджету на забезпечення правопорядку. Видатки бюджету на міжнародну діяльність.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми: В ході проведення семінарського заняття студенти мають засвоїти наступні питання теми.

Вивчаючи перше питання необхідно охарактеризувати видатки бюджету на науку, методологічні основи їх фінансування. Організація наукових досліджень і джерела їх фінансування. Фінансування фундаментальних досліджень в академічних і відомчих наукових закладах та у вищих закладах освіти. Кошторисне бюджетне фінансування наукових закладів та наукових програм.

Розглядаючи друге питання потрібно розкрити значення витрат на міжнародну діяльність.

Додаткові питання:

1. Державні закупівлі та контракти. Тендерні процедури.

2. Порядок дотування збиткових підприємств. Шляхи фінансового оздоровлення державного сектору.
3. Видатки бюджету на науку.

Теми рефератів:

1. Фінансування наукових установ Академії наук України.
2. Особливості видатків на міжнародну діяльність.

Література:

1. Банківське право : навч. посіб. О.О. Бригінець, А.В. Гарбінська-Руденка, Т.В. Субіна; за заг. ред. Т.О. Мацелик; Ун-т держ. фіскал. служби України.- Ірпінь : УДФСУ, 2021. 222 с. // [Електронний ресурс] URL: <https://lib.univd.edu.ua/elcat/alog?tab=d8081cb1d49cc8613ac3477251d25d87>
2. Банківська система: навчальний посібник / (Л.І. Катан, Н.І.Демчук, В.Г. Бабенко-Левада, Т.О. Журавльова); заред. І.М. Мазур. – Дніпро: Пороги, 2017. - 444 с
3. Кузнецова С.А. Банківська система: навч. посіб. / (С.А. Кузнецова, Т.М. Болгар, З.С. Пестовська); заред. С.А. Кузнецової. – К. : «Центр учбової літератури», 2014. – 400 с.
4. Фінансове право : підручник / О.М. Бандурка, О.П. Гетманець, Ю.М. Жорнокуй та ін.; за заг. ред. О.П. Гетманець; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2018. 391 с. // URL: <https://lib.univd.edu.ua/elcat/alog?tab=f258003477cf53230c46ce077f38c4de>

Тема № 9. Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу

Семінарське заняття № 1: Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

денна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Поняття, елементи та форми системи соціального захисту.
2. Видатки бюджету на соціальний захист населення.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми: В ході проведення семінарського заняття студенти мають засвоїти наступні питання теми.

Вивчаючи перше питання необхідно охарактеризувати систему соціального захисту. Звернути увагу на загальні засади на яких здійснюється соціальне страхування.

При вивченні другого питання потрібно визначити класифікацію видатків бюджету на соціальний захист.

Додаткові питання:

1. Роль соціальних видатків в умовах переходу до ринкових відносин.
2. Форми і методи фінансового забезпечення соціальної сфери. Кошторисне фінансування.
3. Видатки бюджету на освіту.

Теми рефератів:

1. Система соціального захисту населення в Україні.
2. Функції та роль видатків бюджету у забезпеченні соціального захисту населення.

Семінарське заняття № 2: Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

денна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Склад видатків бюджету на соціальне забезпечення.
2. Видатки бюджету на молодіжну політику.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми: В ході проведення семінарського заняття студенти мають засвоїти наступні питання теми.

Вивчаючи перше питання необхідно звернути увагу на наступне: державна соціальна допомога та її види. Виплати державних пенсій і допомоги. Кошти з бюджету, що передаються до Фонду України соціального захисту інвалідів. Соціальні бюджетні заклади (будинки-інтернати для громадян похилого віку та інвалідів, геріатричний будинок-інтернат, пансіонат для ветеранів війни і праці, психоневрологічний інтернат, дитячий будинок-інтернат (для дітей з різними вадами фізичного або розумового розвитку), територіальний центр соціального обслуговування пенсіонерів та одиноких непрацездатних громадян, відділення соціальної допомоги вдома, притулки для неповнолітніх). Форми і методи їхнього фінансового забезпечення. Бюджетне фінансування соціальних закладів, його організація.

Розглядаючи друге питання потрібно визначити мета, завдання та пріоритети молодіжної політики. Розкрити принципи молодіжної політики.

Додаткові питання:

1. Фінансування початкової школи. Особливості фінансування шкіл-інтернатів.
2. Фінансування вищої школи.
3. Видатки бюджету на охорону здоров'я.

Теми рефератів:

1. Роль бюджетного фінансування у розвитку фізичної культури та спорту.
2. Участь молоді у формуванні та реалізації молодіжної політики.

Література:

1. Банківське право : навч. посіб. О.О. Бригінець, А.В. Гарбінська-Руденка, Т.В. Субіна; за заг. ред. Т.О. Мацелик; Ун-т держ. фіскал. служби України.- Ірпінь : УДФСУ, 2021. 222 с. // [Електронний ресурс] URL: <https://lib.univd.edu.ua/elcat/alog?tab=d8081cb1d49cc8613ac3477251d25d87>
2. Банківська система: навчальний посібник / (Л.І. Катан, Н.І.Демчук, В.Г. Бабенко-Левада, Т.О. Журавльова); заред. І.М. Мазур. – Дніпро: Пороги, 2017. - 444 с
3. Кузнецова С.А. Банківська система: навч. посіб. / (С.А. Кузнецова, Т.М. Болгар, З.С. Пестовська); заред. С.А. Кузнецової. – К. : «Центр учбової літератури», 2014. – 400 с.
4. Фінансове право : підручник / О.М. Бандурка, О.П. Гетманець, Ю.М. Жорнокуй та ін.; за заг. ред. О.П. Гетманець; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2018. 391 с. // URL: <https://lib.univd.edu.ua/elcat/alog?tab=f258003477cf53230c46ce077f38c4de>

Тема № 10. Видатки бюджету на оборону та управління

Семінарське заняття № 1: Видатки бюджету на оборону та управління

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

денна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Видатки державного бюджету України на національну оборону.
2. Структура Збройних сил України.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми: В ході проведення семінарського заняття студенти мають засвоїти наступні питання

теми.

Вивчаючи перше питання необхідно охарактеризувати фінансові та політичні аспекти видатків держави на оборону. Воєнну доктрину країни та її вплив на рівень і розмір видатків бюджету на оборону.

При вивченні другого питання потрібно розкрити поняття Збройних сил України та охарактеризувати структуру.

Додаткові питання:

1. Видатки держави на оборону: склад та аспекти формування.
2. Фінансування правоохоронних органів.

Теми рефератів:

1. Оборонний бюджет: поняття, завдання, принципи, характеристика.
2. Військова доктрина.

Семінарське заняття № 2: Видатки бюджету на оборону та управління

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

денна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Оборонний бюджет.
2. Видатки на оборону в окремих країнах.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми: В ході проведення семінарського заняття студенти мають засвоїти наступні питання теми.

Вивчаючи перше питання необхідно дати загальну характеристику оборонному бюджету. Звернути увагу на структуру оборонного бюджету.

Розглядаючи друге питання потрібно зробити порівняльний аналіз ситуації в нашій країні та окремих країнах.

Додаткові питання:

1. Збройні сили НАТО.
2. Витрати на оборону в країнах НАТО.

Теми рефератів:

1. Порівняльний аналіз ситуації в Україні та країнах НАТО.
2. Зарубіжний досвід формування видатків бюджету.

Література:

1. Банківське право : навч. посіб. О.О. Бригінець, А.В. Гарбінська-Руденка, Т.В. Субіна; за заг. ред. Т.О. Мацелик; Ун-т держ. фінанс. служби України.- Ірпінь : УДФСУ, 2021. 222 с. // [Електронний ресурс] URL: <https://lib.univd.edu.ua/elcat/alog?tab=d8081cb1d49cc8613ac3477251d25d87>
2. Банківська система: навчальний посібник / (Л.І. Катан, Н.І.Демчук, В.Г. Бабенко-Левада, Т.О. Журавльова); заред. І.М. Мазур. – Дніпро: Пороги, 2017. - 444 с
3. Кузнецова С.А. Банківська система: навч. посіб. / (С.А. Кузнецова, Т.М. Болгар, З.С. Пестовська); заред. С.А. Кузнецової. – К. : «Центр учбової літератури», 2014. – 400 с.
4. Фінансове право : підручник / О.М. Бандурка, О.П. Гетманець, Ю.М. Жорнокуй та ін.; за заг. ред. О.П. Гетманець; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2018. 391 с. // URL: <https://lib.univd.edu.ua/elcat/alog?tab=f258003477cf53230c46ce077f38c4de>

Тема № 11. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу**Семінарське заняття № 1: Видатки бюджету на обслуговування державного боргу**

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

денна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Засади управління державним боргом.
2. Специфіка управління гарантованим державним боргом.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми: В ході проведення семінарського заняття студенти мають засвоїти наступні питання теми.

Вивчаючи перше питання необхідно охарактеризувати державну політику позикових фінансів, її передумови. Роль і місце державного кредиту в покритті дефіциту бюджету. Передумови державного кредиту: наявність кредиторів, в яких є вільні кошти; довіра з боку кредиторів до держави; зацікавленість у наданні позик; платоспроможність держави у погашенні боргів і виплаті доходу.

Звернути увагу на державні позики як основна форма державного кредиту. Класифікація видів державних позик: за правом емісії; за ознакою держателів цінних паперів; за формою виплати доходів; за термінами погашення; за методами розміщення. Види цінних паперів з державних позик: облігації та казначейські зобов'язання (векселі). Державний борг, його структура. Внутрішній та зовнішній, поточний та капітальний державний борг.

Обслуговування державного боргу. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу.

При вивченні другого питання потрібно визначити управління державним боргом. Способи управління: конверсія, консолідація, уніфікація, обмін облігацій за регресивним співвідношенням, відстрочка погашення, анулювання. Політика реструктуризації державного боргу.

Додаткові питання:

1. Державний борг і його структура.
2. Показники державної заборгованості.

Теми рефератів:

1. Основні напрями сучасної політики управління державним боргом.
2. Державний борг США.

Семінарське заняття № 2: Видатки бюджету на оборону та управління

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

денна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Поняття, ознаки та функції державних цінних паперів.
2. Класифікація цінних паперів.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми: В ході проведення семінарського заняття студенти мають засвоїти наступні питання теми.

Вивчаючи перше питання необхідно дати визначення цінними паперам. Охарактеризувати кожну функцію.

Розглядаючи друге питання потрібно розглянути види та групи цінних паперів.

Додаткові питання:

1. Державний кредит як специфічна ланка фінансових відносин.
2. Бюджетний дефіцит як основна передумова державного кредиту.
3. Державні позики як основна форма державного кредиту.

Теми рефератів:

1. Передумови державного кредиту, його основні форми.
2. Інвестиційні якості цінних паперів.

Література:

1. Банківське право : навч. посіб. О.О. Бригінець, А.В. Гарбінська-Руденка, Т.В. Субіна; за заг. ред. Т.О. Мацелик; Ун-т держ. фіскал. служби України.- Ірпінь : УДФСУ, 2021. 222 с. // [Електронний ресурс] URL: <https://lib.univd.edu.ua/elcat/alog?tab=d8081cb1d49cc8613ac3477251d25d87>
2. Банківська система: навчальний посібник / (Л.І. Катан, Н.І.Демчук, В.Г. Бабенко-Левада, Т.О. Журавльова); заред. І.М. Мазур. – Дніпро: Пороги, 2017. - 444 с
3. Кузнецова С.А. Банківська система: навч. посіб. / (С.А. Кузнецова, Т.М. Болгар, З.С. Пестовська); заред. С.А. Кузнецової. – К. : «Центр учбової літератури», 2014. – 400 с.
4. Фінансове право : підручник / О.М. Бандурка, О.П. Гетманець, Ю.М. Жорнокуй та ін.; за заг. ред. О.П. Гетманець; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2018. 391 с. // URL: <https://lib.univd.edu.ua/elcat/alog?tab=f258003477cf53230c46ce077f38c4de>

3. Рекомендована література

Основна

1. Климаш Н.І., Багацька К.В., Дем'яненко І.В. та ін.; за заг. ред. Говорушко Т.А. Бюджетна система : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2018. 288 с.
2. Сорока Р.С., Благун І.Г. Бюджетна система : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2011. 236 с.
3. Фінансове право : підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки, О.П., Гетманець. Харків : Екограф, 2015. 500 с. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/>
4. Фінансове право : підручник / О.М. Бандурка, О.П. Гетманець, Ю.М. Жорнокуй та ін.; за заг. ред. О.П. Гетманець; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2018. 391 с. // URL: <https://lib.univd.edu.ua/elcat/alog?tab=f258003477cf53230c46ce077f38c4de>

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. за № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. – Ст. 141. // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Бюджетний кодекс України // Офіційний вісник України від 13.08.2010., № 59. – Стор. 9. – Ст. 20-47. [Електронний ресурс] – URL: <https://data.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
3. Про банки і банківську діяльність: закон України від 7 груд. 2000 р. № 2121-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 5. – Ст. 30. [Електронний ресурс] – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
4. Про Державний бюджет України на 2023 рік: закон України від 03.11.2022 р. № 2710-IX. 2022. [Електронний ресурс] – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text>

5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 40. Ст.365 – URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/996-14>

6. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 29. Ст. 238. // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>

Додаткова

1. Баула О.В., Голюк В.Я., Салабай В.О. Державний борг України: оцінка поточного стану та напрями оптимізації його рівня та структури//Економічний форум. 2017. №2. с. 238-241.

2. Боровик П.М., Ролінський О.В., Мазур К.М. Вітчизняна практика та зарубіжний досвід бюджетних відносин на рівні місцевих бюджетів // Облік і Фінанси. 2015. № 1 (67) с. 51-57.

3. Гнидюк І.В. Децентралізація бюджетної системи: досвід Словаччини та перспективи для України // Облік і Фінанси. 2015. № 3 (69). с. 80-87.

4. Гетманець О.П. Правова природа відповідальності за порушення бюджетного законодавства. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 2. С. 198-202. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/35bc251e-afc8-49e1-8b88-b5af26981f72/content>

5. Коробцова Д.В., Кирєєва І.В. Роль конституційних принципів у регулюванні бюджетних правовідносин. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 3. С. 206-209. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6accaee1-476c-4b7d-8733-38177bc5e376/content>

6. Принципи бюджетного права України: монографія / О.П. Гетьманець, Д.В. Коробцова. Харків: Панов, 2017. С. 292. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/6491>

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Інституційний Репозитарій Харківського національного університету внутрішніх справ [Електронний ресурс] – URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/>

2. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс]: офіційний сайт – URL: www.bank.gov.ua

3. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]: офіційний сайт – URL: <https://www.kmu.gov.ua/>

4. Офіційний сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України [Електронний ресурс]: офіційний сайт – URL: <https://www.me.gov.ua/>

5. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]: офіційний сайт – URL: www.minfin.gov.ua

6. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку – Режим доступу: www.ssmc.gov.ua

7. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний

ресурс]: офіційний сайт – URL: www.ukrstat.gov.ua

8. Офіційний сайт законодавства України [Електронний ресурс]: офіційний сайт – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>